

A MAGYAR KIRÁLYI FÖLDMÍVELÉSÜGYI MINISZTERIUM KIADÁSA

RÁDIÓS GAZDASÁGI ELŐADÁSOK

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

ELNÖK: BR. PRÓNAY GYÖRGY DR.
HELYETTES ELNÖK: TÓTH JENŐ DR.

TAGOK:

BUDAY BARNA SZTANKOVICS JÁNOS
MÉMETH JENŐ WELLMANN OSZKÁR DR.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

CZVETKOVITS FERENC DR.

SEGÉDSZERKESZTŐ:

SUHAYDA TIBOR

SZERKESZTŐSÉG:

BUDAPEST, V., KOSSUTH LAJOS-TÉR 11. SZ., II. 202.

24. FÜZET

A MEZŐGAZDASÁGI TERMÉNYEK ÉRIÉKESÍTÉSE

ÍRTA:

DR. BEGE KÁROLY

AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET TITKÁRA

OLVASD EL, ÓRIZD MEG ÉS GYŰJTSD KÖNYVTÁRBA!

Eddig megjelent füzetek:

1. *Dr. Hutýra Ferenc* :
A védőoltásokról.
2. *Székács Elemér* :
Gyakori hibák a tavaszi talaj-,
vetési- és növényápolási munkák-
nál.
3. *Dr. Plósz Béla* :
Tudnivalók a lótenyésztés köréből.
4. *Dr. Wellmann Oszkár* :
Az újszülött állatok gondozása.
5. *Dr. Aujeszky Aladár* :
A veszettség ellen való védekezés.
6. *Gyárfás József* :
A nyári talajművelésről.
7. *Pavlicsek Adorján* :
A tejelés ellenőrzésének tapasztalatai és eredményei.
8. *Kadocsa Gyula* :
Védekezés az állati kártevők ellen
aratás után.
9. *Horn János* :
A gyümölcsfeldolgozásról.
10. *Székács Elemér* :
Az őszi vetési munkák előkészü-
letei és végrehajtása.
11. *Őcsanádi Nagy Géza* :
Mit jövedelmez a méhészkedés ?
12. *Bakoss László* :
A tojáshozam fokozása.
13. *vitéz Dr. Bittera Miklós* :
Gyökér- és gumósnövények be-
takarítása.
14. *Dr. Hutýra Ferenc* :
A háziállatok tuberkulózisáról.
15. *Bíró János* :
Telepítsünk füveskerteket !
16. *Pettenkoffer Sándor* :
A szüret.
17. *Dr. Wellmann Oszkár* :
A borjú és a növendékmarha
felnevelése.
18. *Dr. Bodnár János* :
Vetőmageszávázószerek és gyakor-
lati alkalmazásuk.
19. *Warga Kálmán* :
Rovarirtó hasznos madaraink
s azok védelme.
20. *Mahács Mátyás* :
A téli gyümölcs értékesítése.
21. *Dr. Zaitschek Artur* :
A takarmányhiány enyhítésének
módjairól.
22. *Héjjas Endre* :
A méhek jó telelésének feltételei.
23. *Gerő Zoltán* :
Szüret utáni teendők a szőlőben.

A mezőgazdasági termények értékesítése.

Írta: **Dr. Rege Károly**

az Országos Magyar Gazdasági Egyesület
titkára.

A magyar gazda munkaerejének legnagyobb részét egész éven át a termelés köti le. Ez az oka annak, hogy a terményértékesítésre jóval kisebb súlyt helyez, mint azt annak fontossága tulajdonképpen megérdemelné. Már pedig a jó terményértékesítésen múlik a jövedelmező gazdálkodás. Hiába termelünk sok szépet és jót, hiába emeljük termésátlagainkat, ha a rossz értékesítéssel ráfizetünk a gazdálkodásra. A modern gazda legbiztosabb segítőtársa a számítás. Tudnia kell a gazdának a kétszerkettőt, mert enélkül manapság gazdálkodni már nem lehet.

A terményértékesítésnek alapja tehát a számítás. Ki kell tudni számítani a gazdának, hogy mibe kerül neki az eladandó termény előállítása és csak akkor fog tudni eredményesen gazdálkodni, ha terményein haszonnal ad túl.

Értékesítés előtt tehát tudnom kell az eladandó termény előállítási, illetve termelési költségét. A termelési költségnél számításba jön a földbér, talajelőkészítés, trágyázás, vetés, ápolás, aratás, behordás, cséplés, kezelés, adó, biztosítás, kezelési költség stb. Mindezt könnyen ki tudom számítani, ha gazdasági számadásom van. De könnyen elszámíthatom magam akkor, ha számadás rendelkezésemre nem áll. Ennek nagy jelentőségét a gazdasági érdekképviseltek, így az Országos Magyar Gazdasági Egyesület és a mezőgazdasági kamarák már felfogták és a gazdasági könyvvezetés elterjesztése érdekében a hozzájuk forduló gazdáknak minden felvilágosítást megadnak.

Ha a gazda kiszámította már mennyiért adhatja terményét, hogy megkapja az eladási árban az őt megillető tisztességes termelői hasznot is, mely megélhetését fedezi, további teendője az árú, a termény gondos kezelése, hogy az megfeleljen a kereskedelmi szokványoknak, a vevők ízlésének.

A gabonát át kell rostálnia és szellős, száraz, tiszta helyen tartani, hogy ne dohosodjon és a zsizsik benne el ne szaporodjon. A rosszul kezelt terményt mindig csak jóval olcsóbban lehet eladni a rendes ár alatt, így a gazdának nagy kára származik belőle.

Az idei száraz évben — hála Istennek — a magyar gabonatermés minősége elsőrendű, búzáink hektolitersúlya 80—85 kg.-os, sikértartalma kitűnő, így versenyképessége biztosítva van.

De amint az örömet a bánat szokta követni, úgy követte az idej jó gabonatermést a nagy szárazság következtében a rossz takarmánytermés. Ez okozza azután a gazdának most a legnagyobb gondot. Vajjon mit tegyen? Értékesítse-e felesleges gabonáját és az árán vásároljon abraktakarmányt, vagy azok egy részét inkább etesse fel állataival és ezzel pótolja a takarmányhiányt? Ez a nagy kérdőjel most, amely minden gazdát ugyancsak érdekel. A fontos az, hogy mennyibe kerül a keményítőértékegység a gabonában, illetve mit kapok érte és mennyiért veszem a keményítőértékegységet az abrakban és szalastakarmányban. Jó, ha a gazda tudja, hogy 100 kg. korpa 60 kg. búzával, rozssal vagy árpával, 100 kg. tengeri 110 kg.-mal és 100 kg. burgonya 30 kg. búzával, rozssal vagy árpával ér fel a takarmányozásnál, a benne lévő keményítőérték szerint. Tehát, ha a gazda a mai gabonaárak mellett az abraktakarmányt ily értékarány szerint nem tudja megvásárolni, akkor gazdaságosabb lesz a gabonafelesleg egy részének takarmányozási célra való elhasználása. Hasonlóképen kell cselekednie a gazdának a szalastakarmányoknál is. Hiányzó szénáját pótolhatja szalmával, ha minden 5 kg. szalmára 1 kg. abrakot etet. Ha az 1 kg. abrak és 5 kg. szalma ára kevesebb, mint a szénáé, akkor ne szénát vásároljon, hanem a gabonáját etesse abrak gyanánt szalmával együtt. A M. Kir. Állatélettani és Takarmányozási Kísérleti Állomás, Budápesten, a Kitaibel Pál-u. 4. szám alatt, efféle kérdésekben szívesen válaszol a hozzáforduló gazdáknak.

Mindezek előrebocsátása után tudnunk kell, hogyan értékesítse tehát a gazda termését. Mik a jelenlegi értékesítési módok?

Kétségtelen, hogy a szövetkezeti értékesítés az, mely a gazdatársadalom megszervezése útján a legnagyobb hasznot biztosítja. Nálunk a szövetkezetek közül a Hangya vidéki fiókjai, az Országos Központi Hitel-szövetkezet és a vidéki fiókjai, továbbá a Futura-központ és annak vidéki kirendeltségei, végül a Magyar Mezőgazdák Szövetkezetének központja és nagyobb városokban lévő kirendeltségei foglalkoznak a gazdák terményeinek értékesítésével. Az úgynevezett tárolási üzlettel mindezen fentebb említett szövetkezetek foglalkoznak. Ez abból áll, hogy a gazda átad bizonyos mennyiségű és minőségű terményt a szövetkezetnek beraktározásra, kötlevel mellett. A kötlevel ellenértékét — rendszeren 2% apadás és 1% közvetítői díj levonásával — a gazdának bármely napon kifizetik. Az ár részletekben, vagy egyszerre is felvehető. Az elszámolás mindig a budapesti hivatalos tőzsdei árjegyzés szerint történik az elszámolási napon, levonva belőle a feladóállomástól Budapestig szóló vasúti fuvar, kövezetvámot és mérlegdíjat. A gazda a termény betárolásakor 7—8% kamatra, az érték 80%-áig előleget kaphat a szövetkezettől. A mai viszonyaink mellett az értékesítésnek ez a módja a legelőnyösebb a gazdára.

Értékesítheti a gazda termését a gabonatőzsdén, bizományos útján is. Ezt azonban csak nagyobb gazdaságok tehetik meg, akik vagon-tételben adják el terményeiket. Csak megbízható céggel ajánlatos ilyen eladást eszközölni.

Közismert, jóhírnevű gabonakereskedő cégek útján is értékesítheti a gazda termését.

Egyenesen külföldre is eladhatja a gazda terményeit. Ez azonban ritka eset, mert a kivitelt rendszerint erre berendezett exportcégek szokták lebonyolítani. A gazdának ugyanis rendszerint nincs meg az a kereskedelmi jártassága és mozgékonysága, hogy egyenesen a külföldi fogyasztónak szállítsa termelvényeit.

Eladhatja a gazda termését határidőre is előre meghatározott fix áron, a budapesti gabonatőzsde határidős piacán. Legkevesebb három vagon az, amit így el lehet adni.

Értékesítheti a gazda gabonáját a malmoknál is. Az idén azonban a budapesti malmok kartelbe léptek és elhatározták, hogy 79 kg.-os hektolitersúlyon felüli búzáért bonifikációt, azaz többletet nem fizetnek, pedig a tőzsdeszokványok értelmében 79 kg.-tól 80 kg.-ig $\frac{1}{2}\%$ ármegettérítést tartoznak fizetni. Ajánlatos tehát, ha ilyen kötlevelet a gazdák nem írnak alá a malmoknak.

A legegyszerűbb és leggyakoribb eset, midőn a gazda a vidéki gabonagyűjtőnek adja el termését olyan áron, ahogy éppen veszik. Bevisz egy kocsi búzát a faluba, vagy a közeli városba és minthogy visszavinni már nem akarja, azon az áron adja el, amennyit a gabonagyűjtő éppen megad érte.

Nagyon gyakori eladási módja a gazdasági terményeknek nálunk a vásáron való eladás. A heti vagy országos vásárra behajt a gazda, ott megjelennek a gabonagyűjtők, rendszerint előre összebeszélve már, hogy mennyit adnak a gazdák terményeiért, nehogy egymásra licitáljanak az áraknál.

Kérdés már most, mely értékesítési módok előnyösek és melyek hátrányosak a gazdára nézve. Ezt rendszerint a helyi viszonyok döntenek el. A szövetkezet útján való értékesítést azonban a gazdának mindig előnyben kell részesítenie, mert a gazdatársadalomnak értékesítési szövetkezetbe való tömörítése egyúttal a boldogulásának a kérdése is. Szövetkezeti értékesítésnél minden haszon, levonva a költségeket, a gazdazsebébe vándorol.

További kérdés, mikor értékesítsen a gazda? Mindaddig, míg a gazdaközönség az értékesítésre megszervezve nincsen, a mezőgazdasági érdekképviselők egyértelműen a több részletben való eladást ajánlják, mert a mai viszonyok mellett csak így jut a gazda hozzá az évi átlagterményárhoz. A szövetkezetek gabonatárolási, beraktározási üzleténél könnyen megteheti ezt a gazda, mert több részletben számoltathatja el beraktározott gabonáját. De a több részletben való eladásnak megvan az a nagy előnye is, hogy a gazdák maguk nem törik le az árakat a nagy, tömeges kínálattal, mely rendszerint cséplés után szokott bekövetkezni. A gazdasági érdekképviselők munkájának köszönhető az, hogy ez irányban a terményértékesítés eloszlása már egyenletesebb, mint az előző években. Az eddigi eredmény azonban még nem elégítheti ki a gazdaközönséget, mert a nehéz gazdasági helyzet miatt bizony a gazdák nagy része még mindig aratás után kénytelen eladni terményeit, hogy szabaduljon nyomasztó terheitől.

Hogy mikor és milyen részletekben történjen az eladás, az mindig az árviszonyoktól és a gazda szükségleteitől függ. Tájékoztatóképpen

azonban jelezhetjük, hogy rendszerint az a gazda jár jól, aki árúját tavaszig tartani tudja, mert az árak rendszerint ilyenkor szoktak rohamosan emelkedni, míg aratás után rohamosan esni. A spekuláció ugyanis tavaszig már rendszerint összevásárolja a gazdák összes készleteit és hogy mennél nagyobb nyereséggel tudjon túladni rajta, az árakat mesterséges kereslettel és kínálatmegszorítással szokta magasra emelni.

A mezőgazdasági termények értékesítési feltételei a „Gabonakereskedelmi Szokványok“-ban vannak rendszeresen összefoglalva. Ezek ismerete a gazdára rendkívül fontos, mert enélkül keserű csalódások érhetik az üzleti életben. Ezek a szokványok nagy vonásokban a következők:

Ha gabonát akar eladni a gazda, akkor tudatja a gabonakereskedővel, hogy mennyi gabonája van eladó és abból mintát küld. A szállítandó gabonának a beküldött mintával azonosnak kell lennie, különben kifogás alá eshetik a szállítmány. Ha valaki nem minta szerint, hanem szokványgabonát ad el, akkor a tőzsdei szokványok az irányadók. Az ügylet kötése kötlevel útján történik, ezt a fél aláírja és a cég az ellenkötlevelet neki kiadja. Ügyelnünk kell a kötlevel kiállításánál, hogy az a gazda szempontjából előnyös legyen. Per esetére nemcsak a tőzsdebíróasztalt, hanem bármelyik kir. járásbíróasztalt illetékességét is ki lehet kötni. Ugyancsak kösse ki a gazda, hogy értékevesebbet esetén is átveendő az árú, valamint, hogy értéktöbblet esetén (jobb, súlyosabb gabona) ármegettérítés fizetendő, legalább 80 kg.-ig. Ha valaki tőzsdeszokványok szerint ad el, az még nem vonja maga után azt, hogy ügyében a tőzsdebíróasztalt illetékes, hanem csak akkor, ha külön ki lett kötve a kötlevelben, hogy a gazda a tőzsdebíróasztalt megfellebbezhetetlen ítéletének aláveti magát. Az árúból ajánlatos úgy a gazdának, mint eladónak, valamint a vevőnek mintát pecsételtetni. Ha az átadás az állomáson történik, akkor a mintát hivatalosan az állomásfőnök útján kell pecsételtetni, vagy úgy, hogy a felek a közösen vett mintát mindkettőjük pecsétjével ellátják. Ha a mintapecsételés nem közösen történik, akkor történhetik még közjegyző közbenjöttével, vagy a községi előljárástalt útján is. A tőzsdeszokványok 24. §-a szerint mintát az árú különböző részeiből kell venni és azokat össze kell vegyíteni. Lecsurgásból minta nem vehető.

A budapesti gabonatőzsde készárúüzleti szokványainak fontosabb pontjai a következők:

1. §. Minden, a tőzsdén kötött ügyletre nézve a tőzsdei szokások mérvadók. (A perrendnovella 1881: LIX. t.-c. 94. §-a szerint a tőzsdén kötött ügylet egyúttal a tőzsdebíróasztalt illetékessége alá utaltatik.)

2. §. Tőzsdén kívül történt eladásnál a szokványok akkor is mérvadók, ha azokat külön ki nem kötötték.

8. §. Költségmentesen vasúthoz vagy hajóhoz eladott árút az eladónak saját költségén kell odaszállítani. Az esetleges kövezetvám és más helyi illetékek az eladót terhelik.

10. §. „Hajóba rakva“, „vagonba rakva“ eladásnál a berakodási és mérlegdíjat az eladó viseli.

16. §. A vidéken teljesítendő szerződésnél a felmondási idő — de mindig a kikötött határidőn belül — 5 nap.

22. §. Azonnal teljesítendő ügyletnél a vevő a zsákokat, ha azok küldése ki van kötve, 3 nap alatt köteles elküldeni. Az eladó a szállítást a zsákok megérkezésétől számított 8 nap alatt tartozik teljesíteni.

40. §. Minta szerinti eladás esetében a mustrát bármelyik fél kívánatára az eladó pecsétjével lezárva kell a vevőnek átadni.

42. §. Nem egészséges árut a vevő még az esetben sem tartozik átvenni, ha a felek az értékkevesebbettel való átvételben megállapodtak. Az ilyen áru átvétele csak akkor kötelező, ha az áru hibás volta az eladásnál a vevővel közöltetett.

48. §. Ha a vevő az árut az átadás helyétől (a vasúttól) elvitte, annak minősége ellen kifogást többé nem emelhet. Eladó a távirat feladásától számított 24 órán belül közös mustra vételére megjelenni tartozik, ha az árut a vevő kifogásolja. Ha nem jelenik meg, akkor a vevő vehet mintát az áruból, a tőzsde titkári hivatala vagy közjegyző közbenjöttével.

53. §. Az áru minőségének megbírálására a tőzsdei szakértőbizottság (expertiz) van hivatva, amelybe 1927. őszén a gazdák érdekeinek megvédése céljából gazdaszakértők is delegáltak. Ha a gazda az eladó, okvetlen kérjen gazdaszakértőt a maga részéről ügyeinek elbírálásához.

57. §. Eladó azt a költséget, melyet a vevőnek a szerződésellenes áru szállítása által okozott, megtéríteni tartozik. A vevő pedig az alaptalan minőségi kifogás esetében felmerült költségeket az eladónak megtéríteni tartozik.

58. §. A fizetést az áru átadásakor az árúszámla ellenében kell teljesíteni. Ha a fizetés fuvarlevél ellenében történik és a vevő nem fizet, joga van az eladónak az árut azonnal értékesíteni.

Külön határozatok.

4. §. Nem egészséges az a gabona, amely dohos, nem száraz, egészben vagy részben ámelegedett, jelentékenyen zsizsikes, vagy jelentékeny mennyiségben tartalmaz zsizsikrágta, penészes vagy romlott szemeket. Továbbá nem egészséges az a búza, amely üszökhegyű.

5. §. Nem szállítható — minta szerinti eladást kivéve — a búza, ha súly szerint 3%-nál több keveréket (üszköt vagy idegen magféléket), ha a szemek száma szerint 2%-nál több csirás szemet tartalmaz. Ha 1%-nál több, de legfeljebb 2% csirás szemet tartalmaz, az eladó a vevőnek 1% megtérítéssel tartozik.

6. §. Nem szállítható a rozs, ha súly szerint 2%-nál több keveréket (üszköt vagy idegen magféléket), ha a szemek száma szerint 3%-nál több búzát, ha a szemek száma szerint 3%-nál több csirás szemet tartalmaz, ha mesterségesen szárított rozssal kevert.

7. §. Nem szállítható a zab, ha súly szerint 3%-nál több keveréket (üszköt vagy idegen magféléket), ha a szemek száma szerint 2%-nál több árpát vagy 3%-nál több csirás szemet tartalmaz.

8. §. Nem szállítható az árpa, ha súly szerint 3%-nál több keveréket, ha a szemek száma szerint 1%-nál több csirás szemet tartalmaz.

9. §. Sörárpa gyanánt csakis tavaszi és pedig olyan árpa szállítható, amelyben 1%-nál több kampóshegyű szem nem található; nem szállítható sörárpa gyanánt dohos, zsizsikes, nyirkos vagy üszkös árpa.

10. §. Tengeri gyanánt nem szállítható: cinquantin-tengeri, elfajzott cinquantin-tengeri, fehér-tengeri, cigánytengeri és az olyan tengeri, amely a szemek száma szerint az előbbiekből külön, vagy együttvéve 8%-nál többet tartalmaz.

17. §. Mustra szerinti eladást kivéve, a minőségi súly hektoliterenkint: búzánál 76 kg., rozsnál 71 kg., sörárpanál 65 kg., egyéb árpanál 61 kg., zabnál 40 kg.

19. §. Ha a magyar búza minőségi súlya a 76 kg.-ot meghaladja és a szállító a nagyobb minőségi súlyt legkésőbb az átadás előtt az átvevővel közli, az a súlytöbbletért minden teljes fél kg. után $\frac{1}{2}\%$ ráfizetéssel tartozik 79 kg.-ig bezárólag. Ha a búza teljes 80 kg. súlyú, az összes ráfizetés $3\frac{1}{2}\%$.

Mint látjuk, a gabonatőzsdei szokványokban a gazda kellő védelmet nem talál az értékesítésnél, kereskedők ítélnék a gazda felett, ami részrehajlásra ad alkalmat a termelők kárára. Ezért szükséges, hogy a tőzsde-bírószágban a gazdatársadalom képviselői is helyet foglaljanak.

A gazdatársadalom kötelessége a jövőben a terményértékesítés megszervezése a terményértékesítő szövetkezetek alapján. Szükséges, hogy a gazdák megszervezése és tömörítése útján a jelenlegi kereskedelmi túlsúly helyett a mezőgazdasági túlsúly jusson érvényre az értékesítésnél. Példaképen szolgáljanak nekünk az északamerikai nagy terményértékesítő szövetkezetek, az ú. n. pulok, amelyek ma már 50 éves munka után döntő befolyást gyakorolnak az amerikai piacon. Ők is kis helyi szövetkezeteken kezdtek és ma már az amerikai gazdák búzatermésének 60%-át a pulok értékesítik.

Ehhez azonban még nagy, hosszantartó előkészítő munka szükséges, míg mi a szervezkedés terén odáig jutunk, mint az északamerikai gazdák. A gazdatársadalomnak az önsegély alapján kell a kérdést megoldania, a szövetkezeti üzletrészek jegyzése alapján. Így hatalmas tőkét összehozva, az agrártermékek értékesítésének kérdését egyszersmindenkorra megoldhatjuk és az agrártúlsúlyt a piacon biztosíthatjuk.

Az államnak kötelessége, hogy a helyes vasúti tarifapolitikával és megfelelő kiviteli, hitel- és kamatpolitikával szolgálja a mezőgazdasági terményértékesítés ügyét és a mezőgazdasági hírszolgálatra fektessen nagy súlyt, hogy a gazdatársadalom a legkisebb alföldi tanyán is kellő időben értesüljön a napi ákról és a mindenkori áralakulásról.

Mindent azonban az államtól sem várhatunk, hanem magunknak is rá kell lépünk arra az útra, amelyre az amerikai gazda a kapitalizmus országában kényszerűségből már régen rálépett: a szervezkedés útjára. „Egyesülésben rejlik az erő.” Ez a siker útja. A magyar gazdatársadalomtól függ, hogy erre a biztos sikerhez vezető, kitaposott útra rálépjön.